

PRESUDA SUDA

2. kolovoza 1993.(*)

„Slobodno kretanje radnika – Lektori stranog jezika”

U spojenim predmetima C-259/91, C-331/91 i C-332/91,

povodom triju zahtjeva koje su, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, uputili Pretore di Venezia u predmetu C-259/91 i Pretore di Parma u predmetima C-331/91 i C-332/91, u postupcima koji se vode pred tim sudovima između

Pilar Allué i Carmel Mary Coonan

i

Università degli studi di Venezia,

te između

Susanne Herman Barta

i

Università degli studi di Parma,

te između

Beatrice Sellinger, Rosalbe Del Maestro, Gilliana Mansfielda

i

Università degli Studi di Parma,

o tumačenju članka 48. stavka 2. Ugovora o EEZ-u,

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, M. Zuleeg i J. L. Murray, predsjednici vijeća, G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse i D. A. O. Edward, suci,

nezavisni odvjetnik: C. O. Lenz,

tajnik: H. von Holstein, zamjenik tajnika,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za tužitelje u glavnom postupku, Fausto Capelli, odvjetnik pri odvjetničkoj komori u Milanu, i Maria Virgilio, odvjetnica pri odvjetničkoj komori u Bologni,
- za Talijansku Republiku, profesor Luigi Ferrari Bravo, voditelj Službe za diplomatske sporove Ministarstva vanjskih poslova, u svojstvu agenta, uz asistenciju Piera Giorgia Ferrija, *avvocato dello Stato*,
- za Komisiju Europskih zajednica, u predmetu C-259/91, Enrico Traversa, član pravne službe, u svojstvu agenta, te, u predmetima C-331/91 i C-332/91, Enrico Traversa i Dimitrios Goulossis, članovi pravne službe, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja tužitelja u glavnom postupku, talijanske vlade i Komisije na raspravi održanoj 17. studenoga 1992.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 20. siječnja 1993.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 4. listopada 1991., koje je Sud zaprimio 11. listopada 1991., te dvama rješenjima od 14. studenoga 1991., koje je Sud zaprimio 19. prosinca 1991., Pretore di Venezia (predmet C-259/91), odnosno Pretore di Parma (predmeti C-331 i C-332/91) postavili su, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, prethodno pitanje o tumačenju članka 48. stavka 2. Ugovora.
- 2 Pitanja su postavljena u okviru sporova između, prvo, Pilar Allué, španjolske državljanke, i Carmel Mary Coonan, britanske državljanke, s jedne strane, i Università degli studi di Venezia, s druge strane te, drugo, Susanne Herman Barta, njemačke državljanke, Beatrice Sellinger, Rosalbe Del Maestro i Gilliana Mansfielda, britanskih državljanica, s jedne strane, i Università degli studi di Parma, s druge strane.
- 3 Od 1980. do 1986. P. Allué, C. M. Coonan, B. Sellinger, R. Del Maestro i G. Mansfield radili su kao lektori stranog jezika na gore navedenim sveučilištima. Na početku akademske godine 1986./1987. sveučilišta su ih obavijestila da im ne mogu produljiti ugovore o radu s obzirom na odredbe članka 28. Dekreta br. 382. predsjednika republike od 11. srpnja 1980. (u daljnjem tekstu: DPR). U skladu s trećim stavkom toga članka, „ugovori iz prvog stavka (koji se odnose na angažiranje lektora stranog jezika) ne mogu se produljiti nakon akademske godine za koju su sklopljeni i mogu se obnavljati svake godine tijekom razdoblja od najviše pet godina”.
- 4 S. H. Barta bila je na istom radnom mjestu na Università degli studi di Parma od akademske godine 1981./1982. do kraja godine 1984./1985. Slijedom dopisa u kojem je

S. H. Barta obavijestila sveučilište da je trudna, njezin ugovor nije obnovljen za sljedeću godinu.

- 5 Tužbama protiv odluka kojima prestaju njihovi ugovori o radu, tužitelji u biti traže od nacionalnih sudova pred kojima se postupci vode da proglašavaju da je njihov radni odnos uređen privatnim pravom, nalože sveučilištima da im plate razliku između primljene naknade i naknada koje bi im trebale biti plaćene, na temelju platne ljestvice, pridruženom profesoru zaposlenom na neodređeno vrijeme, da im priznaju pravo na davanja iz socijalne sigurnosti i obveznog osiguranja od nastanka radnog odnosa, da proglašavaju da su ugovori koje su sklopili sa sveučilištima ugovori na neodređeno vrijeme i da nalože sveučilištima da im isplate plaće koje im duguju od trenutka kada su im raskinuli navedene ugovore.
- 6 U okviru spora između P. Allué i C. M. Coonan, s jedne strane, i Università degli studi di Venezia, s druge strane, Sud je već donio preliminarnu odluku 30. svibnja 1989. (33/88, Zb., str. 1591.) u kojoj je osobito odlučio da je članku 48. stavku 2. Ugovora o EEZ-u protivna primjena odredbe nacionalnog prava kojom se nameće ograničenje trajanja radnog odnosa između sveučilišta i lektorâ stranog jezika, dok takvo ograničenje u načelu ne postoji što se tiče ostalih radnika.
- 7 Sudovi koji su uputili zahtjev primjećuju da talijanski sudovi različito tumače tu presudu kad se od njih zahtijeva da u sličnim sporovima donesu odluku o tome je li ograničenje trajanja ugovora s lektorom stranog jezika na godinu dana, određeno u članku 28. stavku 3. DPR-a, usklađeno s člankom 48. stavkom 2. Ugovora. Prema mišljenju određenih sudova, Sud je već utvrdio da navedeni stavak u cijelosti nije u skladu s člankom 48. stavkom 2. Ugovora, dok je Corte di Cassazione (Kasacijski sud, Italija) u trima presudama smatrao da je Sud donio odluku samo o najvećem petogodišnjem ograničenju za obnavljanje ugovora lektorima stranog jezika.
- 8 Smatrajući da su tako navedenom presudom otvorena pitanja koja se tiču tumačenja, Pretore di Venezia odlučio je prekinuti postupak i zatražiti od Suda da:

„[...] donese odluku, u skladu s člankom 177. Ugovora o EEZ-u, o tumačenju presude koju je donio 30. svibnja 1989. u predmetu 33/88, a u kojoj je odlučio da je „članku 48. stavku 2. Ugovora o EEZ-u protivna primjena odredbe nacionalnog prava kojom se nameće ograničenje trajanja radnog odnosa između sveučilišta i lektorâ stranog jezika, dok takvo ograničenje u načelu ne postoji što se tiče ostalih radnika”, te da navede je li članku 48. stavku 2. Ugovora o EEZ-u protivna primjena članka 28. trećeg stavka Dekreta br. 382. predsjednika Republike od 11. srpnja 1980., u kojem se određuje da se ugovori ne mogu produžiti nakon akademske godine”.

Isto tako, Pretore di Parma zatražio je od Suda da:

„[...] donese odluku o opsegu i tumačenju svoje presude od 30. svibnja 1989. donesene u predmetu 33/88 u dijelu u kojem navodi (točka 2. izreke) da je „članku 48. stavku 2. Ugovora o EEZ-u protivna primjena odredbe nacionalnog prava kojom se nameće ograničenje trajanja radnog odnosa između sveučilišta i lektorâ stranog jezika, dok takvo ograničenje u načelu ne postoji što se tiče ostalih radnika”, te da navede:

„je li članku 48. stavku 2. Ugovora, kako ga tumači Sud EZ-a u svojoj presudi od 30. svibnja 1989. donesenoj u predmetu 33/88, protivna primjena nacionalnog propisa države članice (u ovom slučaju članka 28. stavka 3. talijanskog DPR-a br. 382/1980) u mjeri u kojoj ograničava na godinu dana trajanje ugovora uređenog privatnim pravom te stoga određuje vremensko ograničenje trajanja, dok ostali radnici te države članice u pravilu i načelu imaju zajamčenu stabilnost zaposlenja na temelju Zakona br. 230 od 18. travnja 1962., s obzirom na to da u ovom slučaju nije moguće utvrditi niti jednu posebnost u radnom odnosu koja bi bila takva da opravda odstupanje od navedenog općeg načela.”

- 9 Za potpunije izlaganje činjenica u glavnim postupcima, tijekom postupka, kao i za pisana očitovanja koja su podnesena Sudu, upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti se dijelovi spisa u nastavku navode samo u mjeri koja je potrebna za obrazloženje presude Suda.
- 10 Svojim prethodnim pitanjem nacionalni sudovi u biti pitaju je li članku 48. stavku 2. Ugovora protivno zakonodavstvo države članice kojim se trajanje ugovora o radu lektorima stranog jezika na sveučilištu ograničava na godinu dana, s mogućnošću obnavljanja, kada takvo ograničenje u načelu ne postoji što se tiče ostalih nastavnika.
- 11 Valja podsjetiti da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, pravilo ravnopravnosti, utjelovljeno u članku 48. stavku 2. Ugovora, zabranjuje ne samo očitu diskriminaciju na temelju državljanstva nego i sve druge prikrivene oblike diskriminacije koji, uz primjenu drugih kriterija razlikovanja, u stvarnosti dovode do istog rezultata (vidjeti osobito presudu od 15. siječnja 1986., Pinna, 41/84, Zb., str. 1.).
- 12 U svojoj presudi od 30. svibnja 1989. Sud je utvrdio da se vremensko ograničenje koje se člankom 28. stavkom 3. DPR-a nameće u pogledu zaposlenja lektora stranog jezika na sveučilištu, iako se primjenjuje neovisno o državljanstvu dotičnog radnika, odnosi u biti na radnike državljanke drugih država članica. Naime, prema statističkim podacima koje je pribavila talijanska vlada, svega 25 % lektora stranog jezika ima talijansko državljanstvo.
- 13 To utvrđenje, koje se u presudi od 30. svibnja 1989. odnosilo na najveće ograničenje od šest godina za ugovore lektora stranog jezika, također vrijedi i u pogledu jednogodišnjeg pravila navedenog u članku 28. stavku 3.
- 14 Kako bi opravdala ovo posljednje pravilo, talijanska vlada ističe da broj lektora koje sveučilišta angažiraju ovisi o potrebama podučavanja i sredstvima kojima sveučilišta raspolazu za njihovu plaću. Samo radni odnos u trajanju od godine dana omogućuje, u tim uvjetima, dobro upravljanje sveučilištima.
- 15 Na taj argument valja odgovoriti da odredbama Ugovora nije protivno da države članice usvoje mjere primjenjive bez razlike i namijenjene osiguranju dobrog upravljanja njihovim sveučilištima, a koje bi mogle utjecati osobito na državljanke drugih država članica. Međutim, te mjere moraju poštivati načelo proporcionalnosti, to jest predstavljati mjere prikladne i nužne za ostvarenje spomenutog cilja.
- 16 U tom pogledu valja najprije istaknuti da pravo Zajednice ne sprječava da država članica sklopi s lektorima stranog jezika ugovore o radu na određeno vrijeme ako, u trenutku zapošljavanja, izgleda da potrebe za podučavanjem neće prelaziti takvo trajanje.

- 17 Nasuprot tome, ugovori koji su namijenjeni zadovoljenju trajnih potreba za podučavanjem, kao što je to slučaj s jezicima čije je učenje obavezno ili s jezicima koji se osobito traže, trebaju biti sklopljeni na neodređeno vrijeme na isti način kao i radni odnosi drugih nastavnika koji zadovoljavaju takve potrebe.
- 18 Ako naknadno broj studenata koji su se prijavili za kolegije određenog stranog jezika opadne, ako se tom jeziku više ne pridaje isti prioritet u državi članici ili ako sveučilište ne raspolaže dovoljnim financijskim sredstvima kako bi osiguralo podučavanje, višak lektora mogao bi biti otpušten kako bi se broj osoblja prilagodio novim uvjetima. Ta bi mjera imala manje restriktivne učinke na slobodno kretanje radnika nego osporavana mjera.
- 19 Naime, ograničenje trajanja ugovora na godinu dana, s mogućnošću obnavljanja, predstavlja za lektore čimbenik nesigurnosti u pogledu zadržavanja radnog odnosa i takve je prirode da dozvoljava zlorabu od strane nacionalnih tijela. Takav je slučaj osobito u praksi, na koju se poziva Komisija, u kojoj je obnavljanje ugovora uvjetovano prihvaćanjem smanjenja plaće.
- 20 Otkaz se nedvojbeno može osporiti pred sudovima. Štoviše, pretpostavlja ispunjavanje određenih formalnosti kao što je prethodna obavijest. Ipak, s obzirom na to da su ti zahtjevi zajednički svim ugovorima o radu, ništa ne opravdava njihovo zaobilaženje kada se odnose na lektore stranog jezika.
- 21 Stoga nacionalnim sudovima valja odgovoriti da je članku 48. stavku 2. Ugovora protivno zakonodavstvo države članice kojim se trajanje ugovora o radu lektorima stranog jezika u svakom slučaju ograničava na godinu dana, s mogućnošću obnavljanja, kada takvo ograničenje u načelu ne postoji što se tiče ostalih nastavnika.

Troškovi

- 22 Troškovi Komisije Europskih zajednica i vlade Talijanske Republike, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanjima koja su mu je uputili Pretore di Venezia i Pretore di Parma rješenjima od 4. listopada 1991., odnosno od 14. studenoga 1991., odlučuje:

Članku 48. stavku 2. Ugovora o EEZ-u protivno je zakonodavstvo države članice kojim se trajanje ugovora o radu lektorima stranog jezika u svakom slučaju ograničava na godinu dana, s mogućnošću obnavljanja, kada takvo ograničenje u načelu ne postoji što se tiče ostalih nastavnika.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu, 2. kolovoza 1993.

[Potpisi]

* Jezik postupka: talijanski

RADNI PRIJEVOD